

Dyneløfteri i naturen ... ugebrev nr. 9, 6. august 1998

Der har været en del småudskiftninger af personer den seneste tid, men i går kom sensommerens markante indryk. To personer rejste, og syv andre ankom. Det internationale islæt er blevet markant, når man over middagsbordet hører, engelsk med accenter fra Sverige, Belgien, Schweiz, Tyskland, USA, Grønland og Danmark.

Tundraen i dalen skal stå mål til meget. Der bores huller, hvori der stoppes slanger, der skal suge jordvand op for at måle indholdet af karbonat, som er et af forvittringsprodukterne fra nedbrydningen af jorden og undergrundens kulstofreserve.

Permafrosten får banket 25 jerndragere ned i en meters dybde, der skal holde et 50 meter langt snehegn. Den forøgede snemængde vil påvirke kantlyngen samt det aktive lags tykkelse og dermed jordvandet. Det aktive lag er den del af det øverste jordlag (50-70 cm), der om sommeren slipper fri af permafrostens jerngreb og danner grobund for de 151 forskellige plantearter der findes ved Zackenberg.

Andre steder står små kuppelformede telte, der lukker 60 procent af lyset ude over udvalgte kærømråder. Forsøget skal vise effekten af et øget skydække, der måske kan følge i hælene på de klimaændringer, der snakkes så meget om. Som bekendt skinner solen 24 timer i døgnet hele sommeren på disse kanter, i hvert fald over skyerne, men vi har i de seneste dage haft 156 timers uafbrudt solskin.

Men det er ikke nok. Udvalgte plantesamfund har i den kommende tid fået fribillet til et feltsolarium, da et forskerhold med varmemåler vil hæve temperaturen over tundraen 2-3 grader. Ikke fordi de vil se på planternes reaktion, for det er amøberne i jorden og på overfladen, der har deres opmærksomhed.

Man kan roligt sige, at naturen er underlagt et ihærdigt dyneløfteri, der strækker sig over emner som udveksling af drivhusgasser, permafrost, jordvand, planter, amøber, insekter, fugle og pattedyr.

Jeg selv holder mig til det, der har to ben og fjer eller fire ben og pels. I den sammenhæng har vadefugletællingerne i de to deltaer ved munden af Zackenbergelven stået på i en to ugers tid. Ved laveste lavvande krydser jeg de siltede flader iført skridtstøvler. Jeg holder meget af den opgave, da det bringer mig væk fra tundraen og pirrer sanserne med anderledes dufte, lyde og lys. Optællingerne foregår i tidsrummet mellem kl. 05 og 15, da lyset hér er det mest fordelagtige uden det direkte modlys. På vej ned over de hævede strandterrasser kommer jeg forbi parret af rødstrubet lom, der ligger midt i Sydkæret med de to unger. De voksne strækker halsen lavt over vandspejlet og sender lange lyde ud, der synes klagende. Selv om det er en daglig observation noteres deres tilstedeværelse alligevel, for pludselig en dag er de væk, og så kan man ikke huske datoen, man sidst havde set dem.

Det inderste af det gamle delta er tæt bevokset med græsser af rødligt skær på en grøn bund af mos. Den lille bæk, der står som start for stedet for vadehavstællingerne, klasker sort mudder op på støvlerne og lugter af råddent æg. Der er ikke meget ilt at hente i den bund. Men langs bækkens udløb i det gamle delta, der blev afskåret fra hovedløbet for ca. 2000 år siden står en lang række af vadefugle og høster ivrigt af de mange små krebsdyr, der har travlt med selv at æde og afvente næste højvande, der kan bringe friske forsyninger af mad ind fra fjorden. Det er mest almindelig ryle med den karakteristiske sorte brystplet og så stor præstekrave, der er at finde i dag, og stadig er det de voksne fugle, der er i overtal,

men antallet af ungfugle stiger fra gang til gang. Når vi runder midten af august, vil det stort set kun være de unge, der er tilbage, efterladt af deres forældre, der har udnyttet første given lejlighed til at komme sydover med en fordelagtig rygvind. Ungerne aner intet om den lange rejse, der venter, endsige hvilke landkendinge, de skal flyve efter - utroligt at de alligevel når frem til Vestafrika - mange af dem.

Lavvandet er ikke så lavt i dag, kun 19 cm under normalen, hvor det kan være op til 85 cm under normalt. Vådfladerne er derfor ikke så vidtstrakte, og fuglene må klynge sig sammen på den mere sparsomme plads. Jeg nå ud til yderkysten, hvor måske små brændinger løber ind langs sandstranden, men stadig store nok til at give den dejlige plaskende lyd fra sig. Inde over deltaet lyder et skrig fra en af de fire gråmåger og næsen dufter vådt tang. Man kan komme langt væk, hvis man lukker øjnene og lader associationerne flyde gennem hovedet, og vupti er man tilbage i det højarktiske, når man åbner øjnene igen og ser en flok havlitter sætte fra land for at komme i sikkerhed på åbent vand, nu hvor jeg begiver mig vestover mod det nye delta. Jeg plasker over den oversvømmede del af deltaet gennem ankelhøjt vand. De undersøiske sandrevler slanger sig af sted men gennembrydes af lange brede spor. Et kort øjeblik undres jeg over disse aftegninger, men de stammer alle fra den stori, der har været på besøg i løbet af den sidste uges tid. Jeg når ind til mudderfladerne neden for de 56 meter høje skrænter og ser friske spor af polarræv. Den kender sin besøgstid her ved lavvande, hvor fuglene flokkes. Klintens store snefaner er brækket af og ligger dom kæmpe sneklodser, der drypper med lange, lige rækker af smeltevand. På brudfladen ses vinterens forskellige sneaflejringer. Det er ikke nødvendigvis alle linjer, der repræsenterer snevejr. En kraftig blæst kan sagtens rokere om på betydelige mængder af sne. Tydeligt er det dog, at der er sket mange ændringer gennem vinteren.

Der lyder en fjern brummen, og mod Claverings solbeskinnede klipper får jeg øje på den lille prik der vokser sig stor til den velkendte Twin Otter. Der kommer med nye folk til stationen. Vadefuglene er aldeles upåvirkede at denne lufttrafik, hvilket jeg sætter stor pris på. De ville let kunne vride min hjerne rundt i gordiske knuder, hvis de forskellige flokke pludselig lettede, blandedes for igen at spredes og lande sammen med andre vadefugle, som jeg endnu ikke havde fået talt. Snart er jeg i det nye delta og krydser de forskellige elvløb, der deler fladen i mange abstrakte former. Vandspejlet i fjorden er roligt og dublere alt, der berøre overfladen. En lang række af edderfugle kommer svømmende med hovedet nedad, som for at sikre, at der ikke kommer noget nede fra dybet, der kan tage deres vatterede ællinger.

Optællingen slutter ved 100 vadefugle, idet jeg igen begiver mig op over de forskudte strandterrasser mod stationen. Resten af dagen skal jeg bruge på tundraen, inden aftenturen til Oksebakkerne.

/Thomas Bjørneboe Berg